

PRIMERA ASCENSIÓ MATARONINA A L'ANETO (3.404 M.)

Francesc Masriera i Ballescà

Mil nou-cents vint-i-cinc, el directori militar del general Miguel Primo de Rivera passa a civil presidit per ell mateix i en la societat s'escampa una consideració àmplia de derivació cap al final de la situació emanada del cop d'estat de 1923. A Mataró, com arreu del país, tot i la voluntat prohibitiva de la dictadura, es van mantenir i consolidar els postulats de la Renaixença i el Noucentisme que la Mancomunitat havia promocionat abans de ser dissolta: la modernitat, la cultura, l'esport... començava a ser un ampli patrimoni social amb una generació jove al capdavant. Amb aquest preàmbul, s'entendrà millor com i per què els anys dictatorials no van trencar la posició oberta d'un ampli sector de la societat, i, centrant-nos en l'excursionisme, les sortides històrico-romàntiques del darrer quart del segle XIX donaren pas a un excursionisme de repte més esportiu.

Un dels pilars del moviment de la Renaixença, l'excursionisme, inicialment era de caire científic i de descoberta, amarat de romanticisme. Amb l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques (1876) i la dissident Associació d'Excursions Catalana (1978) -el mataroní Ramon Arabia i Solans en fou el primer president- es formà el Centre Excursionista de Catalunya (1890), obert a les muntanyes pirinenques que tenien més a prop. Ja entrat el segle XX, s'equipa un refugi a Ull de Ter (1909) i un segon, La Renclusa, a la falda de l'Aneto (1916). A la segona dècada del segle no hi havia societat, casal o centre que s'apreciés sense una secció excursionista, a Barcelona i arreu dels pobles i ciutats de Catalunya. Un excursionisme més aviat recreatiu i cultural, si bé amb grups de joves que feien llargues caminades i ascensions, cada vegada més interessants.

A Mataró, què? Es comença per les rodalies amb l'ànim filantròpic d'amor a la terra, l'estudi i la confraternització. L'esperit i el sentiment havia quallat. Una primera excursió, el 1898, al Turó de Mata, queda registrada com a sortida fundacional d'una Associació Excursionista i ja entrat el nou segle l'historiador Francesc Carreras i Candi publica a la Biblioteca Històrica del Maresme uns *Orígens de la riera d'Argentona*, que encapçala amb aquestes citacions: "*Estiuejant bona part de l'any 1900 a Argentona, recorreguérem totes les serres que volten la seva extensa vall y los pobles vehins, acompanyantnos alguns dels socis de l'Associació Excursionista de Mataró y assenyaladament en Joan Cabanyes y Prat, qui constiuí per nosaltres un valios auxiliar. Una de les excursions més notables sigué la del 12 de Setembre de 1900, feta en companyia dels Srs. Cabanyes, Pascual (D. Pere) y Pineda (...)*" I a la *Geografia de Catalunya*, dirigida pel mateix Francesc Carreras i Candi (1908-1918), una part de les il·lustracions fotogràfiques són de l'Associació Excursionista de Mataró. Una Associació que, amb esperit renovador, queda debilitada després de la mort de Joan Cabanyes (1913), el màxim representant fundacional. Pocs anys després és rebatejada amb el nom d'Agrupació Científico-Excursionista (1917). Joan Ribas i Bertran, germà de l'il·lustre arqueòleg Marià Ribas, n'és el president

Són moments d'obertura; enllà de les nostres fronteres, la llarga Gran Guerra de fronts invariables es desencalla al costat de les forces aliades. Nous conceptes i noves tecnologies són valorades i l'esport entra amb força en el teixit social. L'esforç, la competició i la

formació física prenen intensitat. L'excursionisme mataroní amplia el radi d'actuació, el Montseny i la Vall de Núria són visitats, el muntanyisme convoca els joves més entusiastes. La serralada del Pirineu cada vegada és més a prop tot i les dificultats de les vies de comunicació. L'excursionisme associatiu creix i moltes entitats socials i d'esbarjo també tenen la seva secció excursionista i, a més, hi ha la formació d'entitats amb dedicació exclusiva. S'havia creat una *Lliga d'Entitats Excursionistes de Catalunya* (1920), de vida efímera; amb el cop d'estat del general Primo de Rivera, el 1923, la Lliga fou clausurada.

El 1922 es relleva la junta de l'Agrupació Científico-Excursionista, Manuel Clavell i Fita n'és president. Ell, jove, encapçala el grup més obert a les pràctiques de l'esquí i les ascensions pirinenques. El Contacte amb les elits del muntanyisme barceloní afavoreix la descoberta de nous reptes; la Maladeta, Vallhiverna, la Vall d'Estós... són objectius possibles més enllà de la Cerdanya i el Pallars. Escriu Víctor Ligos a *Cent anys d'excursionisme mataroní. Agrupació Científico-Excursionista: Un altre identificat és Manuel Quadrada, que era fill de l'assaonador i nét de l'antiga fàbrica de filats Gallifa. Semblant cas és el d'altres dos elements esmentats al marge de l'acta, Salvador Esquerra i Manuel Clavell, el primer fill de les Filatures Esquerra i el segon, de la fàbrica de bombetes del carrer de Catalunya. Aquest darrer, junt amb Manuel Quadrada, seran en el futur, els elements més destacats de la nostra Agrupació per la seva trajectòria excursionista, més específicament pirinenca.*

La fotografia s'incorpora a l'equip de muntanya, hi ha passió per captar instants categòrics: el cim de perfil retallat, la plana i la vall, l'arbre damunt el penya-segat... la fixació artística, emotiva i íntima, per recordar-la a casa. També circulen projeccions cedides pels consolats estrangers sobre temes alpins que es passen a les entitats tot alternant-les amb les sessions de transparències. Una obertura carregada d'il·lusions i nous coneixements. Som al 1925 i uns excursionistes mataronins decideixen ascendir l'Aneto en temps de vacances.

Voluntat estesa de l'excursionisme associatiu és la divulgació i informació de les activitats amb la publicació d'un butlletí. Amb la presidència de Manuel Clavell, l'Agrupació edita una acurada publicació desvinculada del Círcol Catòlic d'Obrers, estrictament excursionista. L'octubre de 1922 surt el primer número i fins al 1931 es manté.

L'ascensió a l'Aneto el 27 de juliol de 1925, Manuel Clavell la ressenya al butlletí de l'Agrupació Científico-Excursionista el 9 de desembre. Uns mesos abans, el 5 d'agost, J. Gual escriu una primera crònica al Diari de Mataró, crònica intitolada *Excursió a la Vall d'Aran i ascensió al pic d'Aneto*. Un llarg relat amb imatges plenes d'entusiasme: *Un dels més bells esports que conreua l'home, és sense dubte l'excursionisme; ja que en ell s'hi enforteix l'esperit, s'hi senten les més dolces emocions de la vida, s'hi esplaia la pensa de qui el practica, i s'hi aprenen moltes coses desconegudes i que gràcies a aquest esperit estan a l'abast nostre*. Fa referència d'uns quants amics del grup excursionista Iris i dos excursionistes de Barcelona que s'hi afegeixen, un d'ells del Centre Excursionista de Catalunya. Manuel Clavell els espera al refugi, *que sortit més tard de Mataró que nosaltres arribà primer a dalt degut haver passat per França*.

A dos quarts de cinc del matí els sis companys de Mataró i dos bons amics de Barcelona, dos guies i el fato més senzill inicien l'ascensió. Encordats assoleixen el cim, a dos quarts d'onze del matí, hora que a Mataró devien començar l'Ofici de les Santes. Signen al llibre com a mataronins, a la davallada pernocten al refugi i l'endemà retornen pel Port de la Picada cap a la Vall d'Aran. A Salardú ens deixa el bon amic Clavell que vol completar l'excursió fins diumenge resseguint aquells pics.

Manuel Clavell descriu valls i muntanyes, detalla l'ascensió amb precisió. És la veu de l'experiència: *Fins al portilló, l'excursió no semblava pas una sortida per alta muntanya, sinó senzillament una excursió qualsevol pel baix Pirineu; però, en havent tombat el Portilló i presentar-se de sobte l'imponent gelera, tota plena de misteri, amb ses innombrables esquerdes insondejables, canvia tot l'aspecte senzill que fins llavors semblava, per un caient aspre i imposant.* Un cop dalt del cim, firmen al llibre de registre fent constar que són els primers mataronins que hi han pujat. A dalt s'esplaien fent fotos a dojo i en totes direccions: *Sobresurten d'entre la gran munió de muntanyes, per la part nord, els pics de Salvaguarda i de la Mina, amb els ports de Benasque i la Picada, que marquen la frontera hispà francesa. Al est els pics de Barrancs, Pumeró, Mulleres i muntanyes d'Aran, sobressortint la FURCANADA, CONEGUDA A LA Vall d'Aran amb el nom de Mall dels Tres Punys, els pics de Russell, Montarto i Comolo Formo. Al S. I S.O. els de Vallibierna i Cregüenya i al O., quasi a tocar, la Maladeta oriental i occidental, amb ses lluentes geleres, els pics de Paderna i dent d'Alba i al fons el gran massís del Posets. Perdiguero i Mont Perdut.*

Manuel Clavell, vint-i-set anys, és el cap i l'ànima de l'"expedició", se li reconeix experiència i esperit d'aventura. No s'encanta, segurament tenia coneixement dels grans pirineïstes, com el mític Henry Russell a la segona meitat del segle XIX. Ell, Clavell, va recórrer de l'Hospice de França fins a la Renclusa per reunir-se amb els companys i ascendir a l'Aneto; en una altra col·laboració al Butlletí escriu sobre Gavarnie, el Marbre, el Mont Perdut, refugi de Touquerrouye, Ordesa, Clavilles de Suazo... Martí Fradera, el més gran de la colla, no arribava als trenta, deu anys després va ser president de la UEC Mataró fundacional, amb la fusió del Club Esquí, Centre Excursionista Laietània, Grup Excursionista Mataroní i Secció Excursionista de la societat Iris, el novembre de 1935. Josep Majó, esportista polivalent, atleta i nedador que amb els seus germans Francesc i Joan són components d'un estrenat equip de waterpolo al Molí d'en Llauder en la introducció de la natació esportiva a Mataró, l'any 1921. J. Gual, de la Secció excursionista de la Societat Iris, en va escriure la crònica al Diari de Mataró.

Uns anys després de la primera ascensió mataronina a l'Aneto, passada la dictadura del general Miguel Primo de Rivera i ja en plena república, el 1935, la proliferació de grups excursionistes dona pas a la fusió d'alguns per formar UEC-Mataró, amb joves que no els fa mandra calçar esquís ni encordar-se per aconseguir els cims. La revolta dels militars del 1936 ho espatlla tot. La recuperació no és cosa de quatre dies. A poc a poc, es familiaritza l'anada al Pirineu per part dels més decidits, l'Aneto esdevé un punt d'atracció i cada vegada hi ha més mataronins que hi pugen. Especialment pels volts de Les Santes, època de vacances. I, coses de la vida, fins i tot hi ha qui hi vol pujar amb moto. Conflicte servit, els muntanyencs més purs en fan escarafalls i els motoristes treuen pit. L'Ajuntament de Mataró i el "Centro de Iniciativas y Turismo" amb el suport de la marca de Motos Bultó ho avalen i en fan una forçada campanya. Amb moto fins al cim? Deixen les motos molt abans d'entrar al pas de Mahoma amb l'excusa d'un respecte als que hi havien mort. La muntanya entra en una altra fase, el 1967, quaranta-dos anys després de la primera ascensió mataronina a l'Aneto.

BIBLIOGRAFIA

FRANCESC CARRERAS Y CANDI. *Orígens de la riera d'Argentona*. Biblioteca Històrica del Maresme. Volum III

VICTOR LIGOS I HERNANDO. *Cent anys d'excursionisme mataroní. Agrupació Científico-Excursionista 1898-1998*. Patronat Municipal de Cultura. Col·lecció Caps de Bou.

JOAN BALLESCÀ I PRAT. *La natació esportiva a Mataró (1919-1990)*. Centre Natació Mataró. 1992.

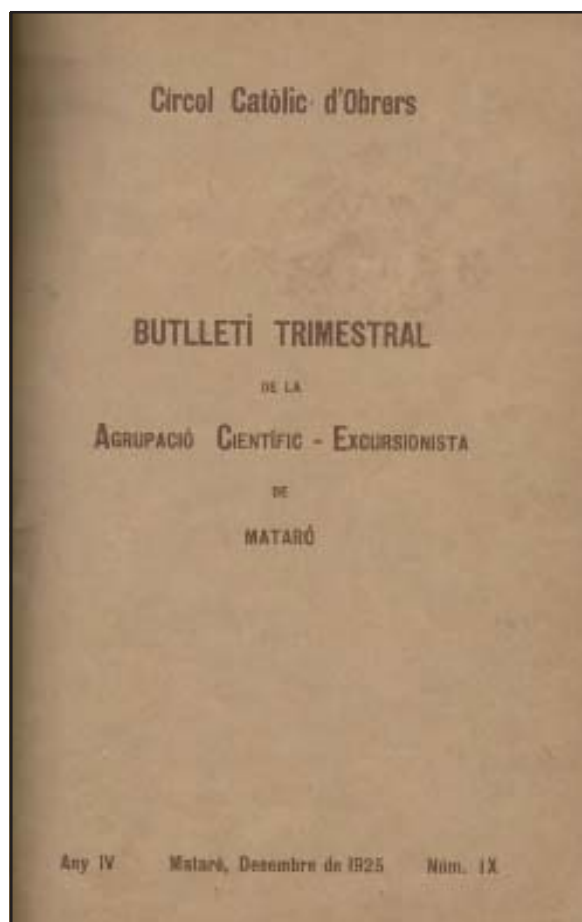
JOAQUIM CASAS. *Cel·luloide ranci*. Col·lecció Raixa. Editorial Moll. Ciutat de Mallorca 1958

DIARI DE MATARÓ. *Excursió a la Vall d'Aran i ascensió al Pic d'Aneto*. Dimecres 5 d'agost 1925. Any III. Núm. 682.

M. CLAVELL. *Primera ascensió mataronina al Pic d'Aneto*. Butlletí trimestral de la Agrupació Científico - Excursionista de Mataró. Any IV. Mataró, Desembre de 1925. Núm. IX.

FRANCESC ROMA I CASANOVAS. *Història social de l'excursionisme català: el franquisme*. Cossetània Edicions, 2008.

SANTI CARRERAS I SURÍS. *Més de cent anys de l'esport a Mataró. 1802-1950. Vol. I*. Editorial Rius i Solé, 2017.

Portada Butlletí, desembre 1925.
Any IV. Núm. IX

Crònica ascensió a l'Aneto

A dalt s'esplaien fent fotos a dojo...

Manuel Clavell i Fita